**PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE**

FAKULTA MANAŽMENTU

**pobočka TREBIŠOV**

Predmet: Účtovníctvo inštitúcií VS

Seminárna práca

# ZÁKLADY PODVOJNÉHO ÚČTOVNÍCTVA

Meno a priezvisko: Tunde Butkyová, Martin Mach, Jana Pandoščáková

Meno a priezvisko vyučujúceho: Ing. Ján Štelbacký

Ročník: III. – ŠPZ

Školský rok: 2005/2006

Semester: zimný

# ÚVOD

Účtovníctvo u nás je budované na základných zásadách platných pre všetky vyspelé krajiny s rozvinutým trhovým hospodárstvom. Vzniklo už v dávnej minulosti, kde si ľudia potrebovali zaznamenávať (evidovať) majetok, ktorý potrebovali na svoje prežitie ( počet ulovených zvierat, množstvo rastlín použiteľných na potravu, drevo a kamene na stavbu obydlia a pod.). Pre správne, úplné a preukazné vedenie účtovníctva je dôležité poznať najmä zákon o účtovníctve a ďalšie zákonné opatrenia, ktoré ho dopĺňajú a spresňujú. Účtovníctvo sa vedie práve preto, aby bol poriadok v evidencii majetku každého podnikateľského subjektu, bez ohľadu na to, či ide o obchodnú spoločnosť, družstvo, štátny podnik či individuálneho podnikateľa.

V tejto práci upriamujeme pozornosť na podvojné účtovníctvo, ktoré postupne rozpisujeme.

# ZÁKLADY PODVOJNÉHO ÚČTOVNÍCTVA

## 1. SÚVAHA

### 1.1 Obsah a forma súvahy

Pojem súvaha pochádza z latinských slov *bilanx libra*, t. j. dvojmisková (dvojramenná) váha. Z toho zrejme vznikol názov bilancia ( angl. *balance*, nem. *lanz*, franc. *bilan*, čes. *rozvaha*). Z tejto pôvodnej dvojmiskovej váhy sa do účtovníctva prevzala forma pre súvahu a to dve ramená tejto váhy v tvare písmena „**T**“.

**Súvaha**, resp. bilancia, je prehľadné usporiadanie majetku, t. j. *aktív*, zdrojov jeho krytia, t. j. *pasív*, v peňažnom vyjadrení k určitému dátumu. Aktíva sa uvádzajú na ľavej strane súvahy a pasíva na pravej strane súvahy. Deň, ku ktorému sa súvaha zostavuje sa nazýva ***súvahový deň***.

Základnú formu súvahy môžeme teda znázorniť takto:

| AKTÍVA — Súvaha ku dňu..... — PASÍVA | |
|---|---|
| **MAJETOK** | **ZDROJE KRYTIA** |
| - v akej forme, v čom? | - odkiaľ je? (pôvod) |
| - druhy majetku | - členenie zdrojov |

$$\sum \text{AKTÍVA} = \sum \text{PASÍVA}$$

V súvahe rozlišujeme:

**1.** súvahovú položku – ide o určitý druh majetku alebo zdrojov krytia uvedený v súvahe s konkrétnym názvom (slovným označením) a peňažnou sumou,

**2.** súvahový stav – ide len o peňažné vyjadrenie určitého majetku alebo zdrojov krytia.

### 1.2 Štruktúra súvahy

Štruktúra súvahy je následovná:

| AKTÍVA | Súvaha ku dňu ..... | PASÍVA |
|---|---|---|
| **MAJETOK:** | | **ZDROJE KRYTIA:** |
| DM: DNM, DHM, FI | | VZK: ZI, FONDY, HV |
| KM: ZÁSOBY, POHĽADÁVKY, FINANČNÝ MAJETOK | | CZK: REZERVY, ZÁVAZKY, ÚVERY |

$$\sum \text{AKTÍVA} = \sum \text{PASÍVA}$$

DM - dlhodobý majetok
DNM - dlhodobý nehmotný majetok
DHM – dlhodobý hmotný majetok
FI – finančné investície
KM – krátkodobý majetok

VZK – vlastné zdroje krytia
ZI - základné imanie
HV – hospodársky výsledok
CZK – cudzie zdroje krytia

## 2. DRUHY SÚVAH

V súlade so zákonom o účtovníctve sa súvaha ako najdôležitejší výkaz o majetku a zdrojov krytia zostavuje pravidelne k 31.12. bežného roka – ***riadna súvaha***. Nazýva sa tiež ročná súvaha. Okrem toho sa zostavuje pri vzniku účtovnej jednotky – ***úvodná otváracia súvaha***, pri likvidácii, resp. zrušení účtovnej jednotky, ku dňu účinnosti vyhlásenia konkurzu alebo vyrovnania, resp. v iných mimoriadných situáciách (napr. pri živelnej pohrome a pod.) – ***mimoriadna súvaha***. Rozlišujeme úvodnú a likvidačnú súvahu. Obchodné spoločnosti, ktoré majú najmenej 20 % majetkovú účasť v inej obchodnej spoločnosti (alebo riadia inú obchodnú spoločnosť podľa danej zmluvy alebo stanov bez ohľadu na výšku majetkovej účasti), sú povinné zostavovať aj ***konsolidovanú súvahu***.

Konsolidovanou súvahou sa rozumie súvaha obchodnej spoločnosti upravená o vzťahy vyplývajúce z jej majetkovej účasti v iných obchodných spoločnostiach. Takéto účtovné jednotky zostavujú pravidelne k 31.12. bežného roka dve súvahy, a to riadnu (len za svoj majetok a zdroje krytia) a konsolidovanú (rozšírenú o ich účasti v iných obchodných spoločnostiach)..

DRUHY SÚVAH: 1. RIADNA – vždy k 31.12. b.ú.o.
2. MIMORIADNA: a) úvodná
b) pri likvidácii
c) ku dňu konkurzu
d) v iných prípadoch
3. KONSOLIDOVANÁ – k. 31.12. b.ú.o.

## 3. KOLOBEH MAJETKU A HOSPODÁRSKE OPERÁCIE

Cieľom výrobného podniku je vyrábať určité výrobky, cieľom obchodu je nakupovať tovar a predávať ho konečnému spotrebiteľovi. Iný podnik alebo obchodná spoločnosť poskytuje svoje výkony, služby. Každý z nich má k dispozícii svoj majetok, s ktorým podniká s cieľom dosiahnuť zisk. Znamená to, že svoj majetok využíva – dáva ho do pohybu, t.j. kolobehu. Na začiatku za peniaze nakúpi od dodávateľov stroje, prístroje a zariadenia a iný investičný majetok, potrebuje tiež základný materiál, pomocné látky a pod. čím mu vzniknú záväzky voči dodávateľom, zamestnáva pracovníkov, ktorým vypláca mzdy za vykonanú prácu čím mu vzniknú záväzky voči zamestnancom. Hotové výrobky, tovary alebo služby potom predáva svojim odberateľom, voči ktorým mu vzniknú pohľadávky. Po inkasovaní týchto pohľadávok sa mu vrátia späť peniaze, ale už zvýšené o dosiahnutý zisk.

Tieto ustavičné zmeny obchodného majetku z jednej formy na druhú, resp. zo zdroja na iný zdroj a pod., sa nazývajú kolobeh majetku. Ide tu o tri základné fázy tohto kolobehu :

- zásobovanie (nákup)
- výroba
- realizácia (odbyt)

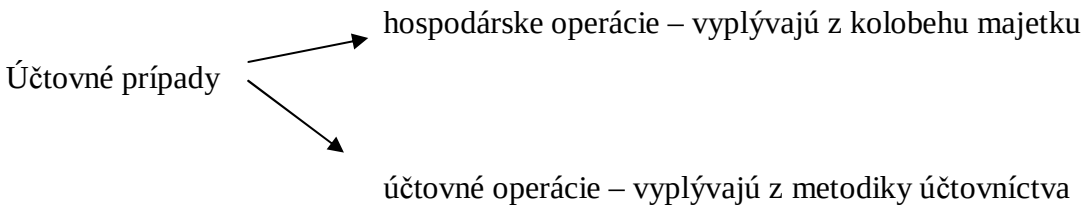
Vo fáze zásobovania nakupujeme investičný i obežný majetok od dodávateľov, vznikajú nám záväzky voči dodávateľom. Znamená to, že o koľko sa nám zvýšia stavy

investičného majetku a zásob, o toľko sa nám zvýšia záväzky. Ak záväzky uhradíme, o sumu úhrady sa nám znížia peniaze na bankovom účte alebo v hotovosti.

Vo fáze výroby vzniká viacero druhov materiálových a iných nákladov. Vznikajú tiež mzdové náklady a zároveň záväzky voči zamestnancom. Ak vyplatíme mzdy, znížia sa nám záväzky voči zamestnancom, ale zároveň aj peňažné prostriedky v pokladnici alebo na bankovom účte.

Záverečnou fázou, čiže realizáciou rozumieme predaj našich výrobkov, tovarov a služieb, čím nám vznikajú nielen výnosy, ale aj pohľadávky voči odberateľom. Ak tieto pohľadávky odberatelia uhradia na náš účet v banke zvýši sa nám stav na tomto účte a súčasne nám zanikne pohľadávka voči odberateľom.

Každá jednotlivá zmena v rámci celkového kolobehu majetku sa nazýva hospodárska operácia. Hospodárske operácie, ktoré zaznamenávame v účtovníctve, sa nazývajú účtovné prípady. Účtovnými prípadmi však nazývame aj také účtovanie, ktoré neznamená zmeny v majetku alebo v zdrojoch jeho krytia. Ide o účtovné prípady, ktorý vyplývajú s metodiky účtovníctva, napr.: opravy chybných účtovných zápisov alebo operácie súvisiace s otváraním a uzatváraním účtovných kníh na začiatku a na konci účtovného obdobia.




## 4. PODSTATA PODVOJNOSTI ÚČTOVNÝCH ZÁPISOV

Účtovné prípady, ktoré v podniku vznikajú počas účtovného obdobia, sa písomne zaznamenávajú účtovnými zápismi. Účtovné zápisy sa robia na základe účtovných dokladov v účtovných knihách. Účtovné zápisy musia byť :

- zrozumiteľné
- prehľadné
- trvanlivé
- v slovenskom jazyku

Účtovný zápis je zrozumiteľný a prehľadný vtedy, ak je čitateľný, neobsahuje nezrozumiteľné (neidentifikovateľné) skratky a označenia, nie je urobený stenograficky a ak je z neho zrejme, aký účtovný prípad sa pomocou neho zaúčtoval. Znamená to tiež, že

účtovný zápis sa nesmie gumovať, vyškrabávať, chemicky odstraňovať alebo prepisovať tak, že sa pôvodný účtovný zápis stane nečitateľným.

Účtovný zápis je trvanlivý, ak sa nepíše obyčajnou ceruzkou alebo s použitím takej náplne do pera, ktorá časom vyprchá. Musí byť urobený napr.: prepisovacou ceruzkou, perom, strojom, vytlačený tlačiarňou, pečiatkou namočenou v látke, ktorá nevyprchá.
Účtovné zápisy o účtovných prípadoch sa vykonávajú v slovenskom jazyku.

Účtovné zápisy sa robia ručne, pomocou prostriedkov výpočtovej techniky alebo ich kombináciou. Ručné účtovné zápisy, účtovné zápisy vykonávané prostriedkami výpočtovej techniky a kombinované účtovné zápisy sa označujú termínom účtovné techniky.
Účtovné zápisy sú usporiadané z :

- časového hľadiska (chronologicky)
- vecného hľadiska (systematicky)

V sústave podvojného účtovníctva sa vedú účtovné knihy :

- denník, v ktorom sa zápisy vykonávajú z časového hľadiska (chronologicky)
- hlavná kniha, v ktorej sa zápisy vykonávajú z vecného hľadiska (systematicky)
- knihy analytickej evidencie, v ktorých sa podrobne rozvádzajú účtovné zápisy hlavnej knihy.

## 5. SÚVAHA V POHYBE

Súvaha je prehľadné usporiadanie majetku t.j. aktív a zdrojov jeho krytia t.j. pasív, v peňažnom vyjadrení k určitému dátumu. Aktíva sa uvádzajú na ľavej strane súvahy a pasíva na pravej strane súvahy. Deň, ku ktorému sa súvaha zostavuje, sa nazýva súvahový deň.

O súvahe v pohybe môžeme hovoriť vtedy, ak v účtovnej jednotke napríklad v priebehu mesiaca vzniknú určité hospodárske operácie, ktoré treba vyriešiť tak, že zmeny z nich vyplývajúce sa zaznamenávajú priamo do súvahy. Aby sa hospodárske operácie správne riešili, je potrebné vedieť odpovedať na otázky :
Ktorých súvahových položiek sa hospodárska operácia týka?
Ide o súvahové položky aktív alebo pasív?
Ako pôsobí daná hospodárska operácia na tieto položky – zvyšuje ich alebo ich znižuje?
Potom sa môžu urobiť zmeny v príslušných súvahových položkách a môže sa zostaviť nová súvaha po každej hospodárskej operácii.

## 6. TYPICKÉ ZMENY SÚVAHOVÝCH STAVOV

Hospodárske operácie vyvolávajú zmeny majetku a zdrojov jeho krytia. V súvahe znamenajú zvýšenie alebo zníženie súvahových položiek aktívum a pasívum pričom súvahová rovnováha je zachovaná. Existujú 4 základné typy hospodárskych operácií, ktoré znamenajú zvýšenie alebo zníženie jednotlivých súvahových položiek A alebo P. Súvahová rovnováha je vždy zachovaná. Ide o tieto typy hosp. operácií:

- zvýšenie A, zvýšenie P
- zníženie A, zníženie P
- zvýšenie A, zníženie A
- zvýšenie P, zníženie P

## 7. HOSPODÁRSKE OPERÁCIE A ICH KLASIFIKÁCIA

Hospodárska operácia je každá zmena alebo pohyb majetku, zdrojov krytia, nákladov a výnosov. Kedže koncovkou každého podnikania je zisk aj hospodárske operácie rozdeľujeme podľa toho, či ovplyvňujú alebo neovplyvňujú hospodársky výsledok :

- nepôsobivé – neovplyvňujú hospodársky výsledok, ovplyvňujú A a P ( majetok a zdroje ) majú vplyv na súvahu (4 typy)

- pôsobivé - ovplyvňujú hospodársky výsledok, lebo sa týkajú nákladov a výnosov (4 typy)

## 8. NEPÔSOBIVÉ HOSPODÁRSKE OPERÁCIE

1. typ **+A +P** - príklad: nákup auta

2. typ **+A –A** - príklad: prevod z pokladne na účet

3. typ **-A –P** - príklad: zaplatenie faktúry

4. typ **+P –P** - príklad: úhrada záväzku z úveru

## 9. PÔSOBIVÉ HOSPODÁRSKE OPERÁCIE

**náklad** je abstraktné vyjadrenie spotrebovaného majetku

- spája sa s výdavkom (v podvojnom Účt.), ale výdavok to nie je (výdavok je v v jednoduchom Účt. )

**výnos** je abstraktné vyjadrenie refundácie ( vynahradenia ) nákladov

- spája sa s príjmom ( v podvojnom Účt.), ale príjmom nie je ( príjem je v jednoduchom Účt. )

1. typ **N + A -** - príklad: predaj tovaru
2. typ **N + P +** - príklad: došlá faktúra za spotrebu vody
3. typ **V + A +** - príklad: tržba za predaj tovaru v hotovosti
4. typ **V + P –** - príklad: čerpanie zdrojov

**ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY :**


1. Šlosár, R., Šlosárová, A., : Účtovníctvo pre 2. ročník Obchodných akadémií, Tretie, prepracované a doplnené vydanie, Bratislava, 2002
2. Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve